

רה"ש ל"א שהלויים היו אומרים שירה זו במוספי דשבתא.

אבל היא גופא נשאל, וכי זו שירת שמחה לאמרה על הקרבנות- "ביום שמחתכם" שהוא "בגימטרייה גם ביום השבת"... על עולותיכם- (בעל הטורים במדבר י' י')!?

מסורת היא לכתוב כל התורה כשהאות ו' בראש העמוד פרט לראשי העמודים "בי"-ה שמו", (הלקוחים מהפסוק: "סולו לרוכב בערבות בקה שמו") כאשר האות ו' היא הפסוק בסוף פ' וילך: "ואעידה בם" (את שירת האזינו) אותו יש לכתוב בראש העמוד, ויש להבין מהי החשיבות להציב זאת ככותרת לדף?

כתב הרמב"ם (פרק ז' ה"א מהל' ספר תורה): "מצות עשה על כל איש ואיש מישראל לכתוב ספר תורה לעצמו שנאמר ועתה כתבו לכם את השירה, כלומר כתבו לכם תורה שיש בה שירה זו לפי שאין כותבין את התורה פרשיות פרשיות..." כלומר, למעשה עיקר המצווה היא לכתוב שירת האזינו, רק שהדבר נמנע אם לא נצרף את כתיבת שאר התורה, יש להבין במה נתייחדה שירה זו, מדוע דווקא אותה יש לכתוב ולא את פרשת שמע (הנכתבת רק "לך לאות", סגורה בתפילין ומזוזות) או את בריאת העולם, עשרת הדברות או עיקרי אמונה אחרים? (ועד היכן הדברים מגיעים, ה"שאגת אריה" בסי' ל"ד דן במי שכתב כל התורה ובלה ונקרע ולא נשתייר אלא השירה לחוד, או בדיעבד שעבר וכתב השירה לבדה,

עוד בטרם מוסר משה את שירת האזינו הוא מצטווה: "ועתה כתבו לכם את השירה הזאת" -לפירש": האזינו השמים עד וכפר אדמתו עמו- למען תהיה לי השירה הזאת לעד....וענתה השירה הזאת לפניו לעד כי לא תשכח מפי זרעו...(דברים ל"א י"ט-כ"א).

לאחר מכן נאמר לו: "הקהילו אלי את כל זקני שבטיכם ושוטריכם ואדברה באזניהם את הדברים האלה..." ואילו משה מהדר ומדבר "באזני כל קהל ישראל את דברי השירה הזאת עד תמם" ולא רק באזני הזקנים. (כבר עמד בזה ב"העמק דבר")

שירת האזינו נמנית כאחת מעשר השירות שנאמרו בעולם: שירת אדם הראשון ביום השבת, שירת הים, שירת הבאר, שירת האזינו, שירת יהושע כשהעמיד השמש, שירת דבורה, שירת חנה על הולדת שמואל, שירת דוד על כל הנסים שנעשו לו, שיר השירים, והשירה שישירו בבא הגאולה במהרה בימינו (תרגום בתחילת שיר השירים).

יש להבין, כיצד נמנתה שירת האזינו, אותה תוכחה נוקבת, בין השירות, שכולן הודיה על נסים שהתרחשו, "מזמור...קינה מבעי ליה" (ברכות ז:): מדוע בכלל מכונה פרשה זו בשם "שירה", האמנם רק בגלל לשונה הפיוטית? אכן, עי' רמב"ן- ל"א י"ט: "היות ישראל יאמרוה תמיד בשירה וזמרה, וכן נכתבה כשירה, כי השירים יכתבו בהם הפסק במקומות הנעימה", וכוונתו לדברי הגמ'

אם יצא ידי חובתו, ועי' שו"ת חת"ס יו"ד סי' רנ"ד).

כתב הגר"א ("אדרת אליהו" באופן השני סוף פסוק ב'): "מנין תיבות כל הסידרא כמניין התורה ומצוותיה בסוד חב"ד ובסוד חרות על הלוחות וסוד צדקתך כהררי קל וזהו סוד קדשנו במצוותיו, כי השירה היא בסוד קדשינו וכל הסידרא בסוד מצוותיו" - פרשה זו מקפלת, אם כן, בתוכה, עולם ומלואו.

ובספר "צרור המור" כתב: "או יאמר יערוף כמטר לקחי תזל כטל אמרתי, להורות על מעלת השירה הזאת, לפי שידוע כפי שכתבתי שזאת השירה היא עיקר כל התורה, וכל הנביאים מכאן ינקו ולמדו, ובה רמוזים כל הדברים העתידיים לבא עד זמן האסיף. וזה פלא גדול שבפרשה קטנה כזאת שאין בה אלא ארבעים ושנים פסוקים, יהיו בה עיקרים גדולים וסודות נעלמים, וכל הדברים העתידיים, אלא שלפי קוצר השגתינו אין אנו מגיעין לפשטן של דברים מרב העלמם, ואל תתמה על זה, אחר שהוא שם ה' הגדול והנורא מאד, מי יכילנו. וזהו: כי שם ה' אקרא, ועל זה אמר זה שמי לעלם, חסר, כי זהו שם של ארבעים ושניים, שהוא אב"ג ית"ץ וכו' ברוך הוא וברוך שמו... ולכן יש בזאת השירה מ"ב פסוקים, כנגד זה השם של מ"ב אותיות, שהוא עיקר התורה כולה, וזהו: ה' בם סיני בקדש, ולהורות ע"ז אמר: יערוף כמטר לקחי, אע"פ שתזל כטל אמרתי, כלומר, אע"פ שאמרוני ודברותי הם קצרים וקטנים כטל, הלקח שיכולים ללמוד להוציא משם, הוא גדול ורב כמטר".

בספרי נאמר: גדולה שירה זו שיש בה עכשיו ויש בה לשעבר ויש בה לעתיד לבוא, ויש בה בעולם הזה ויש בה בעולם הבא.

הרמב"ן (פסוק מ') כתב: "והנה השירה הזאת היא בנו לעד אמת ונאמן, תגיד כל המוצאות אותנו בבירור... וידוע כי כל זה נתקיים ויהי כן... ולזה רמז הכתוב שאמר "וידבר את כל דברי השירה הזאת באזני העם", הזכיר "כל" להגיד שהיא כוללת כל העתידות למו, ואם היא קטנה בדיבור, כי ביאר להם ענייניה הרבים, ואילו הייתה השירה הזאת מכתב אחד מהחוזים בכוכבים שהגיד מראשית אחרית כן, היה ראוי להאמין בה, מפני שנתקיימה כל דבריה עד הנה לא נפל דבר אחד, ואף כי אנחנו נאמין ונצפה בכל לב לדברי הא-לקים מפי נביאו הנאמן בכל ביתו, אשר לא היה לפניו ואחריו כמוהו, עליו השלום".

יתירה מזו מסופר ב"סדר הדורות" (ד"א תתקנ"ד): "וקבלתי שהיה לרמב"ן תלמיד אחד ר' אבנר שמו, ונעשה מומר ומזלו גרם שעלה במעלה ויהי נורא בכל הארץ, אחרי הימים ביום כיפור שלח והביא לפניו את הרמב"ן רבו ובפניו הרג בעצמו חזיר אחד וינתחחו ויבשלהו ויאכלהו, ואחר אכלו שאל את הרב על כמה כריתות עבר והשיב הרב שהיו ד' והוא אמר שהיו ה', והיה רוצה לחלוק עם רבו והרב נתן עיניו בו דרך כעס ויאלם האיש כי היה עדיין עליו מעט יראה מאת רבו, ולבסוף שאל הרב מי הביאו אל ההמרה, והשיב כי בפעם אחת שמע שדרש בפ' האזינו שבפרשה ההיא כלולים כל המצוות וכל הדברים שבעולם, ולהיות אצלו זה מן הנמנע נהפך לאיש אחר, ויען הרב ויאמר עדיין אני אומר זה ושאל מה שתרצה, ויתמה האיש מאד ויאמר לו אם כן הראיני נא אם תמצא את שמי כתוב שם, ויאמר הרמב"ן כן דברת מידי תבקשנו, ותכף הלך לו בקרן זוית ויתפלל ויבוא בפיו פסוק אמרתי אפאיהם אשביתה מאנוש זכרם, כי אות

שלישי של כל תיבה יש שם האיש שהיה ר' אבנר, וכששמע הדבר הזה נפלו פניו וישאל לרבו אם יש תרופה למכתו, ויאמר הרב אתה שמעת דברי הפסוק וילך הרב לדרכו, ותכף לקח האיש ספינה בלי מלח ומשוט ויכנס בה וילך באשר הוליכו הרוח ולא נודע ממנו מאומה".

השירה מקפלת בתוכה אפוא את כל ההיסטוריה, מבראשית ועד עת קץ, וכל זאת במילים ורמזים, "בתגין וכתרי אותיות", והיא גופא סיבה לקראה שירה.

שמעתי (מהר"י מרדכי ליברמן שליט"א בש"ק כי תבוא תש"נ) הנה בלשון הקודש המילים המבטאות דיבור בדרך כלל משמעותן דבר מוגבל, למשל: מילה- מלשון למול, לחתוך, חיתוך דיבור. דיבור- מלשון להדביר, לכלות. שפה- משמעותה קצה. אמרה- שפת הבגד. הגדה- חיתוך. משפט- גזירה, כמו גזר דין, וכן על זה הדרך. שכן השפה דלה מלהביע הכל. שונה השירה מהדיבור, שכן משמעותו מלשון שרשרת, פתח להוסיף כיד הדמיון הטובה, "תן לחכם ויחכם עוד", שכן שיר הוא מלשון שרשרת, "...נמשכין בשיר"(שבת נ"א) ולזאת יאה לקרוא לפרשת האזינו שירה, שכן "יותר ממה שאמרתי לפניכם כתוב כאן" (יומא ס"ח).

אכן התוכחה וייסורי הגלות הן המקיימים את עם ישראל, וכדברי הגמ' (ע"ז ד.) "רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה על כן אפקוד עליכם את כל עוונותיכם...משל למה הדבר דומה לאדם שנושה משני בני אדם אחד אוהבו ואחד שונאו אוהבו נפרע ממנו מעט מעט שונאו נפרע ממנו בבת אחת".

וכדברי הרש"י בתחילת פ' נצבים (כ"ט י"ב): "למה נסמכה פרשת נצבים לקללות, לפי ששמעו ישראל מאה קללות חסר שתיים חוץ

ממ"ט שבתורת כהנים הוריקו פניהם, אמרו מי יוכל לעמוד באלו, התחיל משה לפייסם, אתם נצבים היום, הרבה הכעסתם למקום ולא עשה אתכם כליה והרי אתם קיימים לפניו".

וכדברי הרמב"ן בפרשתנו: "...ואמרה השירה, כי בסוף ישיב נקם לצריו ולמשנאיו ישלם, והטעם, כי הם עשו כל הרעות עמנו לשנאתם את הקב"ה, כי ישנאו את ישראל רק בגלל שלא יעשו כמעשיהם, ויעבדו את הקב"ה וישמרו את מצוותיו ולא יתחתנו בהם, ולא יאכלו מזבחיהם ויבזו עבודת כוכבים שלהם, ויבערו אותם ממקומותיהם, וכעניין שנאמר כי עליך הורגנו כל היום, אם כן לשנאתם לקב"ה עשו בנו את כל הרעות האלה, והם צריו ומשנאיו, ועליו להנקם מהם".

רבינו בחיי הוסיף: "והנה השירה הזאת נחמה גדולה והבטחה מבוארת בעניין הגאולה, ובאבדן עכו"ם, ובנקמת ישראל מאויביהם, ובכפרת ישראל מעוונותיהם, ואולי מפני זה בא סימן ההפסקות לרבותינו "הזי"ו ל"ך", מתקנת עזרא הסופר הנביא, שראה ברוח הקדש שתהיה תקנתו בספר תורה בציבור תקנה קיימת בכל דור ודור ולא תתבטל בזמן מן הזמנים, ותיקן הסימן הזה בהפסקות הפרשה הזאת המקובלות אצלנו, לבאר שיחזור הזיו והזוהר והתפארת לישראל כראשונה- ושוב בנים לגבולם".

המלבי"ם (ל"א י"ט) נשא משלו על כך: משל למלך שפדה עבד אחד מבית הסוהר וישימהו נאמן על אוצרותיו, והמלך ידע את טבעו שאי אפשר לו להמיר את טבעו ובוודאי ברבות הימים יגנוב גם מאוצרות המלך ויתחייב מיתה, והמלך מאשר לא רצה להמיתו כתב בפנקס לזיכרון איך שידוע שהעבד ששמהו על אוצרותיו היה גנב

תחילה ואוהב בטבעו לגנוב, והנה מי שראה זה בפנקס המלך סבר שהמלך כתב זה להיות להתראה לעבד שאם יגנוב יהיה ענשו כפול, אבל באמת היה זה להתראה אל המלך שאם יגנוב לא יענישו כלל אחר שידע שהעבד הוא גנב בטבעו ומ"מ בחר בו הנה סבר וקיבל, וזהו שכתוב הנה ידעתי היום כי תחטאו בעתיד ולכן, ועתה כתבו לכם את השירה הזאת כי תהיה לטובתכם, ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם, רצה לומר, היא תהיה בפיהם לאמתלא ותירוץ על חטאתם בל יענשו, ועל זה אמר למען תהיה לי השירה הזאת לעד בבני ישראל, היא תעיד ותתרה עלי בל אענשם.

ובתוספת ביאור מהרה"ג ר' שמשון פינקוס זצ"ל ("תפארת תורה"): "הנה בפרשת האזינו מונה הכתוב והולך את סדר העולם כולו, מבריאתו ועד סופו, ומבאר את הנהגת השי"ת בעולם בכללו, וגם פרטי הברואים כולם רמוזים בפרשה זו, ובסוף הפרשה נאמר: "ראו עתה כי אני אני הוא", היינו לומר שכל סדר מהלך הבריאה התגלגל רק בכדי לגלות ולברר באחרית הימים את עוצם ייחודו יתברך, וא"כ נמצא שכל מהלך הבריאה על כל פרטיו היה רק על מנת להגיע לאותה אחרית לשבח את הקב"ה למפרע על כל מעשיו, כשיתברר ייחודו בכל אשר עשה, נמצא ששירה זו היא שירה על כל השירות, שירת כל העולם כולו מתחילתו ועד סופו לבוראו.

משל למי שנתקל באבן, נפל ונפצע והלך לרופא, ובאמצע הדרך מצא מטמון יקר מכל יקר, שאם מספר רק איך שנפל ונפצע אין זו שירה, אבל אם מספר את מהלך הדברים עד תומם, הרי כל הסיפור הוא שירה, שמספר איך דווקא על ידי הנפילה התגלגלו הדברים

שהוצרך ללכת דווקא בדרך זו ומצא את המטמון והתעשר עושר רב.

וכן כאן, אע"פ שמספר את סדר העולם והנהגתו וכל המקרים שקרו, ורבים מן הדברים אינם דברי שבח מפורשים, אך כיוון שמסיים את הסיפור עם הגילוי שיתברר לבסוף, נמצא שכל הזכרת דברי ימות העולם, כולל הייסורים והתוכחות, הם דברי שבח ושירה על הגילוי האחרון, ולכן שפיר נקראת פרשה זו שירה".

אכן ראוי שירה זו כי ישוררו אותה במוספי דשבתא, מזמור שיר ליום השבת, יום שכולו שבת מנוחה לחיי העולמים.

ובהיותה כוללת כל התורה וכל הבריאה, מובן מדוע דווקא היא זו עליה נצטוו "ועתה כתבו לכם את השירה הזאת".

המגיד מראשית אחרית ציווה לאמרה באזני הזקנים, אלה שיבינו הרמזים, ומשה כנס את כל ישראל, למען תענה בהם השירה לעד, כאשר יתגשמו הדברים.

התוכחות שבה הם שהעמידו את ישראל, והם עצמם דברי נחמה ובשורה.

יהי רצון ונזכה לראות בעינינו קיום סוף הפרשה: "הרנינו גוים עמו כי דם עבדיו יקום ונקם ישיב לצריו וכיפר אדמתו עמו".